

Kniha týždňa Dôsledný provokatér

Skutočne dobrý fotograf musí mať predovšetkým dar vidieť veci nevšedne. Neraz pracuje proti pravidlám zaužívanej fotografickej práce, ruší kliše, dehonestuje nafúkané a povyšuje v prachu padnuté.

Vo svojej podstate dobrý fotograf nesmie fotiť ako dobrý fotograf. Helmut Newton to dokázal. Porušoval princípy, nerešpektoval pravidlá a vďaka tomu aj z módnjej fotografie spravil iskrivú oblasť elektrizujúceho napätia a výbušného umenia. Vďaka jeho daru vidieť veci s nadhľadom dokázal aj z aktov spraviť obrázky, ktoré nehovorí o nahote, sexe a vášni, ale o moci, našej nevšímavosti, manipulácii. A z obrázkov handier nových kolekcií zasa urobil priam fetišistické objekty, na ktoré sa s takou úľubou - hanbiac sa za svoje úchylky - pozeráme.

Svetobežník a berlínsky rodák Helmut Newton (1920 -2004) prežil 20. storočie s jeho traumami - musel ako mladík zo židovskej berlínskej rodiny ujsť z rodného Nemecka, prežil vojnu v juhovýchodnej Ázii a Austrálii aj v službách armády - i vlnami nespútanej bujarosti - nakoniec, on sám bol jedným zo strojcov sexuálneho uvoľnenia módnych časopisov šesťdesiatych rokov. Svoj život žil veľmi aktívne a s plným nasadením človeka, ktorý chce žiť a túto chuť žiť dokonca dokáže zachytiť objektívom svojho fotoaparátu. Hoci na mnohých jeho fotografiách nájdete aj zopár esenciálnych kvapiek pomínutelnosti, koketovania s motívmi smrti ako odvrátenej strany života a vášne. Fotografoval pre najmódnejšie z módnych časopisov, robil exkluzívne portréty, venoval sa kráse a provokativnosti aktu a popri tom žil svoj život umelca a obrazového komentátora, ktorému vždy išlo o zachytenie myšlienky, aj keď fotil len pásik na pančuške.

Kniha Helmut Newton - Work vznikla pôvodne pred siedmimi rokmi, ako súčasť retrospektívnej výstavy sumarizujúcej Newtonovo dielo pri príležitosti jeho osemdesiatin. Táto výstava putovala viacerými svetovými metropolami a odhalila, že hoci bol Newton často komerčným fotografom, vždy dokázal nájsť ten moment, v ktorom poskočil do kategórie umenia. Kniha je teda sumár odhaľujúci majstrovstvo Newtona ako fotografa módy, aktov aj portrétov, pričom mnohé z jeho fotiek dokážu tieto žánrové hranice zmazávať a formovať nanovo. Jeho vyhnanie módnjej fotografie na ulicu, otvorená dráždivosť a neskrývaná sexualita, ktorá premenila ženu z „vešiaka na šaty“ na objekt vášne a obdivu, bola zároveň premenou ženy ako pasívneho činiteľa mužskej sexuality na aktívnu bytosť prežívajúcu svoju sexualitu otvorene, s vášňou, chuťou, dráždivosťou.

Newton pritom nefotil štylizované krásavice, ale dokázal vytvoriť akýsi pravdivý obraz o kráse, nahote a ženskosti. Newtonove ženy sú často ukážkou porušovania diktátu krásy a gýča, ktorý v móde vládne. Jeho ženy sú však vďaka nedokonalostiam o to krajšie a vzrušujúcejšie.

Zároveň má Newtonov objektív schopnosť nachádzať akoby v okamihoch bytia súvislosti manipulácie a moci. Stačí gesto, postoj, otrčené koleno, vzťah medzi nahou a oblečenou postavou a už sa pred očami odohráva príbeh o ponížení a ponižovaní, moci a bezmocnosti, manipulátorovi a manipulovanom. Newtonova sexualita, nahé prirodzenia ulíc, bezostyšne vytrčené bradavky noci, je provokujúca svojím kontextom. Pripomína surrealistické sny, v ktorých sa nahé postavy preháňajú snovými krajinami, hľadá Freuda v obrazoch ulice, koketuje s motívmi sadomasochizmu v každom z nás. Nedokáže byť nežný, cukríkový, secesne ozdobný a gýčový. Nechce to, ešte aj bábiku Claudiu Schiffer uväzni v šatách, ktoré jej telo a prsia premieňajú na konvenciami spútaný objekt. Jeho akty nie sú vášnivé preto, že by niečo zakrývali, nechávali tušiť. Jeho akty sú často strašidelne priamočiare, odhaľujúce krásu i nedokonalosť ženského tela. A zároveň sú hypnotické, pretože sú... nahé. Odrazu je tu telo vo svojej prirodlosti, sexuálne nie preto, že by bolo pripravené obcovať, ale sexuálne tak, ako je nahé telo žirafy v prírode. Vidíte muskulatúru, kosti, krk, nohy, prsia, prirodzenie a vôbec nemáte dojem, že práve takéto telo musí byť hladné po vášni. Je to telo, ktoré varí, upratuje, má zlomenú nohu, sedí doma za stolom. Telo odhaľujúce pomínutelnosť, nedokonalé, telo - figurína.

Helmut Newton bol provokatér práve pre túto svoju schopnosť doťahovať veci do dôsledkov. Nehral sa s retušovaním, upravovaním, maskovaním. Vo svojej fotografickej práci - či už fotil pre najprestížnejšie módnje magazíny, portrétoval osobnosti, či voľne tvoril akty - vždy prekračoval a provokoval svojim popieraním konvencií. Portrét Gerharda Schrödera, ktorý stojí kdesi v Hannoveri na ulici s obnoseným koženým kufrikom v ruke, nie je portrétom v tom čase najmocnejšieho muža Nemecka, ale akéhosi upracovaného chlapíka so strhanými črtami tváre. Pretože Newton chcel zachytiť skutočnosť, nie mediálny obraz, tak to aj spravil. Jeho

obrázky sú svojím spôsobom smutné. Zobrazujú viac nedokonalosti, demaskujú krásu a ukazujú ju skutočnú, ľudskú. Stačí správny uhol pohľadu a z Evy Herzigovej je ženská v spodnej bielizni s veľikánskym zadkom, temer nahá uprostred Monte Carla. Fotograf tu totiž nie je na to, aby retušoval život, ale prichytil tento život práve vo chvíli, keď by mal byť neviditeľný. Život v jeho nerozhodnosti, v okamihu, keď nedáva pozor. A odrazu sa na momentkách zjavia nahé prsia ulice, prirodzenie trčí spod večerných šiat a krásne torzo noci je bezhlavé.

Kniha fotografií Helmuta Newtona je krásne provokatívnu ukážkou fotografického majstrovstva, ktoré -prekvapujúco - prekonáva čas. O mnohých z týchto fotografií by ste nepovedali, že sú tridsať-štyridsať rokov staré.

Vďaka tomu, že Newton vždy dokázal zachytiť práve tie okamihy, v ktorých čas na chvíľu rozpačito zastal udivený svojím bytím. Newton sa stal zároveň glorifikátorom módnej high society i jej apologétom. Hrdinov a hrdinky jeho fotografií túžime vidieť na balkónoch drahých rezidencií, ale vieme aj, že sú to hrdinovia, ktorým sa škodoradostne smežeme, keď odhalíme ich všednosť, ľudskosť. Vďaka jeho objektívu sa stávame súčasťou vysokej spoločnosti, ale nie preto, že by sme vstúpili do sveta tam hore, ale preto, že nám svet módy a mondénneho Newton odhalil v jeho ľudskosti. V tomto smere je Newton navyše akýmsi ironickým demokratizátorom, provokatérom svojich živelov, šašom kráľovského sveta.

Francoise Marquet a Manfred Heiting: Helmut Newton - Work / Taschen, Slovart, Solis

Knihy Povojnová Európu posielame Alojzii Krňanovej z Rajca. Knihu Helmuta Newtona Work získa čitateľ, ktorý pošle výherný kupón na adresu: Trnavská cesta 39/A, 832 66 Bratislava 3 do stredy 19. septembra.

Foto popis|

O autorovi| Martin Kasarda, Autor je spisovateľ